

Süleyman Demirel Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Y.2002, C.7, S.2 s.313-330.

YEREL YÖNETİMLERİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ETKİNLİĞİ: GÖLLER BÖLGESİ UYGULAMASI

Dr.Mustafa BİLGİN*

ÖZET

Dünya'daki az gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde bölgelerarası gelişmişlik düzeyleri çeşitli faktörler nedeniyle farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların en aza indirilmesi için başvurulan yollardan biri de bölgesel kalkınma politikası uygulamaktır.

Günümüzdeki kalkınmış toplumların birçoğu kalkınmalarını yerinden yönetim anlayışı ile gerçekleştirmiştir. Söz konusu toplumlarda uygulanan makro planlar çerçevesinde, ulusal politika-savunma gibi ülke bütünlüğünü ilgilendiren hizmetler merkezi yönetimin uygulamasına konu olurken; yerel hizmetler büyük ölçüde özerk ve mali bakımdan güçlü yerel yönetimlere bırakılmıştır.

Çalışmada bölgesel kalkınmada yerel yönetimlerin etkinliği teorik olarak ele alınarak, Isparta-Burdur illerinde yapılan bir anket çalışması ile bu teorik çalışma test edilerek sonuçlar değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

1.GİRİŞ

Toplum kalkınmasına ulaşabilmek için bölgeler arasındaki dengesizliklerin en aza indirilmesi gerekmektedir. Bölgeler arası dengesizliğin en aza indirilmesi o toplumu oluşturan bölgelerde bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Bölgesel kalkınma olgusu sanayileşme süreci ile birlikte önem kazanmıştır. Sanayi yatırımlarının tek başına piyasaya bırakılması halinde bireysel fayda ile toplum faydası çelişeceğinden, kamu otoritelerinin sanayi yatırımlarını yönlendirmesi yatırımların optimal düzeyde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bölgesel kalkınmanın sağlanmasında yerel kurumlar önemli bir rol üstlenirler. Bu kurumlar içerisinde en fonksiyonel görevi olan yerel yönetimler, yerel kaynakların artırılması ve rasyonel olarak kullanılmasında üstleneceği rollerle bölgesindeki sanayileşme ve kalkınmaya katkıda bulunacaklardır.

* Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Araştırma Görevlisi

Yerinden yönetim düzeni kalkınmaya ilişkin bir çok amaçların gerçekleşmesine hizmet etmektedir. Bugün gelişmiş toplumlar yerinden yönetim anlayışı ile kalkınmalarını gerçekleştirmişlerdir. Kalkınma noktasında yerel yönetimlerin bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltarak yönetimin hızını ve etkinliğini artırması, merkezi yönetimin görev yükünü azaltarak kaynak ve zaman israfını ortadan kaldırması, halkın merkezi yönetimin amacını daha iyi anlaması ve bu faaliyetleri etkin olarak benimsemesi beklenmektedir. Halkın yerel yönetimler aracılığıyla söz konusu bu faaliyetlere etkin olarak katılımı hizmet ve tesislerin verimli çalışmasını sağlayarak ülke kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır.

2. YEREL YÖNETİMLER

2.1. Tanımı

Yönetim Bilim’inde “adem-i merkeziyet” olarak bilinen ve yerel halkın, kendi seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan bir yönetim biçimi olan yerel yönetimler¹, en büyük siyasi topluluk olan devletin merkez örgütünün dışında kalan ve devlet tarafından hukuki yetkilerle donatılan, kendine özgü özelliklere ve tüzel kişiliğe sahip yerel topluluklardır.² 1982 Anayasası’nın 127.nci maddesinde yerel yönetimler; “İl, belediye veya köy halkının yerel, müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş, esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir”³ şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasal bir kuruluş olan yerel yönetimlerin amacı; iktisadî ve malî özellikleri olan üretim, tüketim, bölüşüm, finansman gibi konularda, devlet içerisinde oluşmuş olan irili ufaklı insan topluluklarının yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamaktır.⁴ Özet olarak, yerel yönetimler merkezi yönetimin altında yer alan belediye, il özel idaresi ve köy gibi bütün yerel yönetimleri kapsar.

2.2.Tarihçesi

Yerel yönetimlerin ortaya çıkışını antik sitelere ve Roma İmparatorluğuna kadar götürmek mümkündür. Bugünkü anlamı ile tüzel kişiliği, ayrı mal varlığı, bütçesi ve geliri olan, seçimle işbaşına gelenlerden oluşan karar organlarına sahip yerel yönetimler 19. yüzyıl ortalarına doğru devlet içinde ayrı bir hukuki kişilik kazanmışlardır.⁵

Ülkemizde yerel yönetimler 1876’ da “Teşkilat-ı Esasiye Kanunu” ile kurulmuştur. Bugünkü anlamda tüm hukuki özellikleri olan yerel yönetimlerin kuruluşu cumhuriyet döneminde olmuştur. 1924 tarihli Köy

¹ KELEŞ Ruşen, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992, s.11.

² ÇELİK Ali, **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1996, s.1.

³ T.C. Anayasası, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ank. 1995, s.121.

⁴ NADAROĞLU, Halil. **Mahalli İdareler**, Beta Yayınevi, 5. Baskı, İst. 1994, s.3.

⁵ NADAROĞLU, a.g.e. s.17.

Kanunu ile 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunları⁶ yerel yönetimlerin kurumsal bir yapı içerisindeki oluşumun temelini oluşturmaktadırlar.

Yerel yönetimler; gerek parlamenter gerekse merkezi planlama ile yönetilen bütün ülkelerde uygulanmaktadır.⁷ Yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması ve özerkliği konusunda, Avrupa konseyi Yerel yönetimler Konferansının 1957 tarihinde yaptığı toplantıda kabul edilen metinde; demokratik bir devletin, ancak geniş bir yerel yönetim özerkliği ile birlikte var olabileceği belirtilerek özerklik kavramının temel özellikleri vurgulanmıştır. Bu özellikler; yerel özgürlüklere saygı, yerel yaşamın özgür ve partizanlık dışı karakterinin korunması, devletle yerel yönetimlerin arasındaki ilişkilerin yasalarla düzenlenmiş olması, yerel yönetimlerin parasal özerkliği ve gerçek bir yerel yönetim ruhunun gelişmesi noktalarında toplanmaktadır.⁸

3. BÖLGESEL KALKINMA

İlkçağlardan günümüze gelinceye kadar toplumlar kendi içindeki ve dışındaki birçok faktörlerden etkilenecek şekilde sosyolojik, kültürel ve ekonomik açıdan sürekli bir değişim içerisinde olmuşlardır. Bu değişim süreci içerisinde dünyadaki devletlerin bir kısmı yeni bağımsızlıklarını kazanırken bir kısmı da savaş sonrası yeniden imar çalışmaları içerisinde olmuşlardır. Bütün bunlar gelişmiş, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke kavramlarını ortaya çıkartmıştır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler gelişmiş ülkelerin özelliklerine sahip olabilmek için kalkınmaya yönelik politikalar uygulamaya başlamışlardır. Kalkınmak isteyen ülkeler bu sürece girdiklerinde kendi coğrafyalarında da bölgeler arası kalkınmışlık farklarının olduğunu gördüklerinde, uyguladıkları iktisat politikalarına bölgesel kalkınmayı da dahil etmek zorunda kalmışlardır.

Makro ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerinin analizini konu edinen modellerin, pratik ekonomi politikaları üretiminde yetersiz kalması, zamanla dikkatlerin bölgesel kalkınmaya kaymasına neden olmuştur. Zira bu sayede, ekonomik mekanda oluşan somut potansiyellerin dikkate alınması sağlanarak, pratik değeri daha yüksek analizler gerçekleştirilmiştir. Böylece bölgesel ekonomi politikaları, ekonomik faaliyeti daha somut bir düzeyde yönlendirebilme şansına ulaşmaktadır.⁹

Bölgesel kalkınma politikaları gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde farklılık göstermesine rağmen; uygun sanayi dağılımının sağlanması, bölgelerin sağlıklı büyümesinin teşviki, kalkınmanın ülke geneline yayılması, bölgesel ekonomilerin entegrasyonu ve kalkınma sonucu gerçekleşen gelirin

⁶ NADARÖĞLU, a.g.e. s.165.

⁷ TOPRAK Zerrin, *Yerel Yönetimler*, İzmir, 2001, s.21.

⁸ DPT, 8.BYKP, Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 2000, s.148

⁹ ERKAN Hüsnü, " Bölgesel Gelişme Stratejileri ve Türkiye'nin Bölgesel Kalkınma Politikası ", *Gelişme İktisadi Kuram-Eleştiri-Yorum*, Ed: İŞGÜDEN-ERCAN-TÜRKAY, Beta Yay., İstanbul, 1995, s. 227.

az gelişmiş yörelere aktarılması gibi genel amaçları vardır.¹⁰ Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi sonucunda bölgeler arasında farklar en aza inerek ulusal kalkınma gerçekleştirilmiş olacaktır.

Çeşitli kaynakların (doğal kaynak, nitelikli insan gücü, teknoloji ve bilgi üretimi, sosyal-fiziksel-ekonomik altyapı,vb.) dengeli dağılmaması, toplumun tarihsel, fiziksel, yapısal ve örgütsel özelliklerindeki farklılıklar, dünyada ülkesel mekanlarda problem potansiyel alanların oluşmasına neden olmaktadır. Bölgesel kalkınma, dünyada bu tür alanların ekonomik, toplumsal ve fiziksel bütünleşmesinde yararlanılan bir araçtır. Yani bölgesel kalkınmanın ana teması bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesidir.

Bölgesel kalkınma ve stratejileri, ülke düzenleme stratejileri çerçevesinde ulusal önceliklerin ve politikaların, yerel ölçekteki gereksinimlere yanıt verecek biçimde, yereldeki fiziksel ifadesini somutlaştıran önemli bir araçtır.¹¹ Bu aracın uygulamaya konmasıyla, yerel kaynaklar ve ihtiyaçlar daha iyi tespit edilerek bölgesel kalkınma amacına daha çabuk ulaşılabacaktır.

4. YEREL YÖNETİM VE BÖLGESEL KALKINMA İLİŞKİSİ

Küreselleşme sürecinde değişen koşullara uyum, rekabet, insan kaynaklarının geliştirilmesi, küresel piyasanın dinamik olarak izlenmesi, örgüt yapılarında esneklik ve maliyet kontrolü gibi önemli olgular, geleneksel bölge anlayışını değiştirerek yeni bir bölge yaklaşımı oluşturmuştur. Yeni dünya düzeninde, yerel dinamiklerin ekonomik ve bölgesel kalkınma sürecindeki önemi artmıştır. Küreselleşme süreci, kentsel ve yerel ekonomilerinde küresel ekonomide birer aktör olarak yer almasını sağlamıştır. Dünyada gözlenen yerel ekonomiler arasındaki rekabet, yerel ekonomilerin gelişme performansını da belirlemektedir.¹²

Bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde merkezi yönetim artık tek aktör değildir. Yetkilerin ve sorumlulukların paylaşılmasında yeni aktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların başında da yerel yönetimler gelmektedir. Yerel yönetimler, her ne kadar teknik olarak devletin bir parçası olsalar da, fiziksel ve psikolojik açıdan bölgesel kalkınmanın esas aktörleri olarak hareket edecek kadar yerel topluluklara yakındırlar. Merkezi karar alma sisteminin bulunduğu ülkelerde bile, yerel ekonomik kalkınmaya öncülük etmede yerel yetkililer giderek artan biçimde aktif bir rol oynamaktadırlar.¹³ Yerel yönetimlerin, yerel katılım ve girişimin gerçekleşmesindeki etkinliği göz önüne alındığında bölgesel kalkınma ile olan ilişkisi daha da bir önem kazanacaktır.

Yerel dinamikler ekonomik kalkınmanın ve bölgesel gelişmenin itici gücüdür. Günümüzde yerelin, küresel düzeyde üstlendiği ekonomik ve siyasi

¹⁰ Frank J.B. Stillwell, **Bölgesel İktisat Politikası**, (Çev. Sevgi Güran) Ak Yayınları, Macmillan, 1980, s.11-12

¹¹ BGÖİKR, a.g.e., s.108.

¹² TAMER Mustafa, Kalkınma ve Bölge Valiliği, DPT Yayınları, Ankara, 2001, s.109.

¹³ GÖYMEN Korel, "Bölgesel Kalkınmada Yerel İdareciliğin Rolü", **Yoksulluk**, Tesev Yayınları, İstanbul, 2000, s.60.

rol, onu bir kalkınma aktörü konumuna getirmiştir. Ancak bu, geleneksel bölgenin önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir. Tersine, bölgesel organizasyonun “vizyon oluşturarak”, bölge içinde yönetimdeki eşgüdümü sağlamada, bölge dışında ve bölgelerarası rekabette söz sahibi olmada üstlenebileceği yönlendirici rolü önem kazanmıştır.¹⁴ Yerel kaynakları ve ihtiyaçları iyi bilen yerel yönetimler, buldukları bölgedeki bireysel girişimlerin ve sanayi organizasyonlarının oluşturulmasında ve geliştirilmesinde daha etkili olmaktadır.

Bölgesel kalkınma sürecinde faaliyet gösteren yerel yönetim kurumları, seçimle işbaşına gelen ve yerel düzeydeki hizmetlerin yerine getirilmesinden sorumlu olan birimlerdir. Bölgesel kalkınmaya ilişkin faaliyetlerin planlanması ve uygulanması, bölgesel bazdaki girişimcilik faaliyetlerinde liderlik rolü, kalkınma plan ve programları için merkezi idareye gerekli bilgilerin sağlanması yerel yönetimlerin görevlerindedir. Bu görevlerin yerine getirilmesindeki yetkiler teoride geniş görünmekle birlikte uygulamada sınırlıdır. Bütçe imkanları ise sorumluluklarını yerine getirmek açısından oldukça yetersiz kalmaktadır. Özellikle göç alan yörelerdeki yerel yönetimlerin temel görevlerini dahi yerine getirebilecekleri bütçe imkanları bulunmamakta ve ancak merkezi hükümetin kaynak aktarması halinde yerel yönetimler işlevlerini yerine getirebilmektedirler.¹⁵ Yapılacak düzenlemelerle kendi kaynağını kendi oluşturan yerel yönetimler üstlendikleri görevleri daha iyi yerine getireceklerdir.

Yerel yönetimlerin temelinde, hizmet sunumunda yerel halkın gereksinmelerine yanıt vermenin yanında, kamusal mal ve hizmetlerin sunumu bakımından ekonomik etkinliğin gerçekleştirilmesi yatmaktadır. Dünya Bankası'nın Yıllık Kalkınma Raporu'nda (1997) Yerinden yönetimin güçlendirilmesinin devletin gücünü artıracak kamu hizmetlerinin yerel tercihlere uygun nitelikte sunumu için baskı yaratacağı, yerel otoritelerin sorumluluğunu güçlendireceği ve yerel ekonomik kalkınmaya destek olacağı belirtilmektedir. Rapor, hizmet sunumunda yerelleşmenin, özellikle sağlık, eğitim ve altyapı alanlarında yoğunlaşması gerektiğini vurgulamaktadır.¹⁶

5. GÖLLER BÖLGESİ UYGULAMASI

Göller Bölgesi, Akdeniz Bölgesi içerisinde, Antalya Bölümü'nün iç kısmında, Batı Toros Dağları'nın birbirine yaklaşan değişik doğrultudaki sınırlarının bulunduğu alanda tektonik çukurlar içerisinde yerleşmiş bulunan birçok gölün bulunduğu bölge olarak tanımlanmaktadır.

Göller Bölgesi'nin sınırları içinde Burdur İli ile Isparta İli topraklarının tamamı yer alırken, Afyon, Konya, Denizli ve Antalya İlleri'nin çok küçük bölümleri de bölge içerisinde yer almaktadır. Bölgedeki nüfusun yaklaşık

¹⁴ BRASCHE, Ulrich, *Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumunu*, Ed. Cansevdi, Hürrem, İktisadi Kalkınma Vakfı Yay., İstanbul, 2001, s. 65

¹⁵ BRASCHE, a. g. e., s. 72

¹⁶ SAKINÇ Süreyya, “Yerel Düzeyde Hizmet Sunumu Yöntemleri ve Özelleştirme”, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Sayı 3, Manisa, 1997, s. 324.

yüzde 95'i Burdur ve Isparta İlleri'nde, kalan kısmı ise adı geçen diğer komşu illerde bulunmaktadır.

Bölgenin ekonomisi genellikle tarıma dayalıdır. Tahıl ürünleri başta olmak üzere, bölge de elmacılık, şekerpancarı, kiraz, gül ve gül ürünleri üretimi, halıcılık gibi faaliyetler ön plandadır.

5.1. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada uygulanan yöntem aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

5.1.1. Çalışmanın Kapsamı

Bu anket çalışmasında Isparta ve Burdur'daki yerel yönetimlerin Göller Bölgesi'nin ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan kalkınmasına ne ölçüde katkıda bulunduğunu ölçebilmek için bu illerdeki merkezi yönetim (vali, vali yardımcıları, daire müdürleri ve bölge müdürleri), yerel yönetim (belediye başkanı, başkan yardımcıları, belediye içindeki daire müdürleri, il özel idare müdürleri, il genel meclisi üyeleri), özel sektör (sanayi ve ticaret odasına kayıtlı olan ve istihdam düzeyi 25'in üzerindeki işletmeler), sivil toplum kuruluşları (siyasi partiler, sendikalar, kamu yararına çalışan dernekler, odalar) ve üniversiteyi (rektör, rektör yardımcıları, fakülte dekanları, enstitü ve yüksek okul müdürleri) kapsayan bir anket yapılmıştır.

5.1.2. Çalışmada Kullanılan İstatistikî Yöntemler ve veri toplama yöntemi

Anket sonucu derlenen bilgiler SPSS paket istatistik programıyla analiz edilmiştir. Bu amaçla toplanan bütün veriler SPSS programına yüklenerek deneklerin davranış biçimlerinin frekansları tespit edilmiş ve analize tabi tutulmuştur.

Çalışmada ayrıca ağırlıklı ortalama yöntemi kullanılmıştır. Deneklerden cevap seçeneklerini önem derecelerine göre 1.,2.,3. şeklinde sıralamaları istenmiştir. Seçeneklere verilen derecelendirmeler SPSS programında ağırlıklı ortalama yöntemiyle tespit edilerek her bir seçeneğin denekler açısından önem dereceleri bulunmuştur.

Çalışmada demografik yapıları belirlemeye yönelik sorulardan başka 14 adet soru vardır. Bu soruların bir grubunu önem derecesine göre sıralamaları deneklerden istenirken bir diğer soru grubunu çoktan seçmeli sorular oluşturmaktadır.

5.2. Anket Sonuçlarının Analizi

Anketten elde edilen bilgiler soru bazında ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Her soru için tablolar oluşturularak belli sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Önce ankete katılanların demografik özelliklerini analiz edelim. Ankete katılan deneklerin demografik özellikleri aşağıdaki şekilde tablolastırılmıştır.

Demografik Özellikler

BİRİMLER	N	Yüzde
Merkezi yönetime bağlı ildeki idareciler	50	41,7
Yerel yöneticiler	14	11,7
Özel sektör temsilcileri	22	18,3
Sivil Toplum Kuruluşları	22	18,3
Üniversite temsilcileri	12	10
TOPLAM	120	100

YAŞ		
20-30	7	5,7
30-40	31	25,9
40-50	55	45,8
50 üzeri	23	19,1
Cevap vermeyen	4	3,3
TOPLAM	120	100

<u>EĞİTİM DURUMU:</u>		
İlköğretim	4	3,3
Lise	15	12,5
Lisans	83	69,2
Lisansüstü	17	14,2
Cevap Vermeyen	1	0,8
TOPLAM	120	100

GELİR DÜZEYİ		
200-500	11	9,1
500-750	33	27,3
750-1000	27	22,4
1000 ve üzeri	24	19,9
Cevap vermeyen	25	20,8
TOPLAM	120	100
CİNSİYET		
Erkek	117	97,5
Kadın	3	1,7
Cevap vermeyen	1	0,8
TOPLAM	120	100

Demografik özellikleri gösteren tabloda ankete katılanların şu özellikleri dikkati çekmektedir.

Merkezi yönetimin bölgedeki temsilcileri %41,7 ağırlığa sahipken bunun dışında kalan birimler %48,3 ağırlığa sahip olmaları ankete katılanların dağılımının dengeli olduğunu göstermektedir.

Yaş grupları göz önüne alındığında 40-50 yaş arasının %45,8 yüksek bir oranda olması deneklerin tecrübe ve dinamizm sahibi olduğunu ispat eder.

Deneklerin %97,5'inin erkek olması ülkemizin genel idareci profili ile uyum göstermektedir.

Ankette yer alan deneklerden en büyük oranı %83,4 ile yüksek öğretimini tamamlayanlardan oluşurken geri kalan %15,8'lik oranı lise ve ilköğretim kurumlarından mezun olanlar oluşturmaktadır. Eğitim seviyesinin yüksek olması ankette elde edilecek bilgilerin önemini artırmaktadır.

Gelir düzeyi ile ilgili soruya verilen cevapları samimi bulmamakla birlikte, eğitim seviyesiyle uyumlu olduğu söylenebilir. Aylık 500 milyondan fazla gelire sahip olanların oranı cevap vermeyenleri dikkate aldığımızda %88'dir.

Anket soru ve cevapları aşağıdaki gibi tablolaştırılmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

1. Sizce Kalkınmanın Ölçüsü nedir?

Önem derecesi → Seçenekler ↓	1	2	3	4	5	6	Topla m	Ağ. Ort.
Fabrika ve işyeri sayısının çokluğu	20	19	22	22	15	9	107	3,18
Kentli nüfusun çokluğu	3	3	4	12	21	48	91	5,07
İlden yapılan ihracatın sürekli artış göster.	9	17	12	24	27	10	99	3,73
Eğitim, Sağlık ve diğer kamu hiz. sürekli artm.	31	17	24	11	12	11	106	2,89
İstihdam oranının yüksek olması	18	39	30	12	8	3	110	2,65
Kişi başına düşen milli gelir	39	20	21	16	9	7	112	2,61

“Kalkınmanın ölçüsü nedir?” sorusuna verilen cevaplardan kişi başına düşen milli gelir seçeneği en önemli bulunurken bunu istihdam oranının yüksekliği ile eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetlerinin sürekli artması takip etmektedir. Kamu hizmetlerine verilen bu önem, %84’ü yüksek tahsilli olan insanların dahi kalkınmayı devletten beklediğini göstermektedir. Ayrıca kentli nüfusun çokluğu seçeneğinin 48 denek tarafından en az önemli görülmesi bölgede çarpık kentleşmenin olduğuna işaret etmektedir.

2. Türkiye şartlarına göre bölgenizin kalkınmışlık düzeyi aşağıdaki gruplardan hangisinde yer alır?

Seçenekler	N	Yüzde
Orta düzeyde kalkınmış	44	36,7
Kalkınmış	2	1,7
Az kalkınmış	58	48,3
Geri kalmış	14	11,7
Boş bırakılan	2	1,7
TOPLAM	120	100

Orta düzeyde kalkınmışlık ve az kalkınmışlık seçenekleri birlikte ele alındığında ankete katılan deneklerin %85'i (102'si) yaşadıkları bölgeyi Türkiye ortalamasında bulmaktadır. Türkiye'de DİE'nin yapmış olduğu iller arasındaki gelişmişlik düzeyi sıralamasında Isparta'nın 21., Burdur'un 29. sırada oldukları göz önüne alındığında deneklerin kalkınmışlık düzeyi açısından doğru tespitte bulunduğu gözlenmiştir.

Önem derecesi → Seçenekler↓	1	2	3	4	5	6	7	8	Tpl	Ağ.Ort.
Konut yetersizliği	-	-	2	10	8	6	12	33	71	6,61
Altyapı yatırımlarının yetersizliği	9	18	35	17	5	3	5	5	92	3,21
Sanayi yatırımlarının yetersizliği	54	46	12	3	1	2	1	-	119	2,17
Toplu taşıma	-	2	6	2	10	17	23	17	77	6,22
Sosyo-kültürel etkinliklerin yetersiz.	5	15	25	19	16	11	4	2	97	3,87
Çevre Kirliliği	1	4	17	15	16	10	14	8	85	4,96
Spor alanları, park ve yeşil alanlar	6	-	6	13	20	19	11	8	83	5,19
İşsizlik	46	35	10	10	5	4	-	-	110	2,13

3. Bulduğunuz bölgenin sizce önemli sorunları nelerdir? Önem sırasına göre sıraladınız.

Bölgenin en önemli sorunu olarak işsizlik ve sanayi yatırımlarının yetersizliği öne çıkmıştır. Yatırımların yetersiz oluşu ile işsizlik arasındaki doğrusal ilişki bu seçeneklerin tercih edilmesinde etkin olmuştur. Anket sonucunda bölgede İşsizliğin ve sanayi yatırımlarının yetersizliği önemli bir sorun olarak görülürken konut ihtiyacının ve toplu taşıma sorunun bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

4. Bölgesel kalkınmayı sağlamada aşağıdaki yerel kurumlardan hangisini lider bir kurum olarak görüyorsunuz.

Seçenekler	N	Yüzde
Belediye	31	25,8
Sivil Toplum Kuruluşları	23	19,2
İl Özel İdaresi	10	8,3
Üniversiteler	27	22,5
Ticaret ve Sanayi Odaları	29	24,2
TOPLAM	120	100

Deneklere bölgesel kalkınmayı sağlamada yerel lider kurumun hangisi olabileceği sorulduğunda; il özel idaresi dışında kalan birimler birbirine yakın oranlarda tercih edilmiştir. İl özel idaresinin %8,3 gibi düşük bir düzeyde tercih edilmesi, bu kurumun merkezi yönetimin temsilcisi olarak algılanmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Seçenekler	N	Yüzde
Evet	64	53,3
Hayır	56	46,7
TOPLAM	120	100

5. Bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesi için Yerel yönetimlerin diğer yerel kurumlarla bir araya gelebileceklerine inanıyor musunuz?

Yerel Yönetimlerin kendisi dışındaki kurumlarla bir araya gelmesine 120 kişilik denek grubundan %53,3'ü "evet", %46,7'si "hayır" cevabı vererek birbirine çok yakın bir sonuç ortaya koymuştur. Yerel yönetimlerin diğer yerel kurumlarla bir araya gelmesi arzulanırken, %46,7 gibi yüksek oranda hayır çıkmasında yerel yönetimlerin mevcut yapısının önemli rol oynadığı kanısındayım.

6. Bölgedeki yerel yönetimler tarafından ele alınması gereken öncelikli sorunlar nelerdir? Önem sırasına göre numaralandırınız.

Önem derecesi → Seçenekler ↓	1	2	3	4	5	6	7	8	Tpl	Ağ. Ort.
Altyapı ve kanalizasyon	65	14	6	5	9	3	2	-	104	2,0
Otopark	14	20	24	10	9	14	7	-	98	3,51
Toplu taşıma	1	8	4	8	17	19	27	2	86	5,4
Çöp sorunu ve temizlik	7	20	19	17	16	10	4	-	93	3,65
Spor park ve yeşil alanlar	4	6	14	20	12	24	16	-	96	4,72
Diğer	3	4	2	-	1	-	6	37	53	6,79
Şehir içi yolların bakımı	19	26	20	20	9	6	5	-	105	3,11
Çevre kirliliği	6	17	19	17	15	7	14	2	97	4,08

Bulduğunuz bölgede yerel yönetimler tarafından ele alınması gereken öncelikli sorunlar nelerdir? şeklindeki soruya deneklerin verdiği cevaplar sonucunda “Altyapı ve kanalizasyon” ile ”Şehir içi yolların bakımı” öncelikli sorun olarak belirtilmiştir. Her iki şehirde de çevre kirliliği yerel yönetimlerin çözmesi gereken bir sorun olarak görülmeği gibi diğer seçeneklerde sorun olarak görülmemektedir.

7. Bölgedeki yerel yönetimlerin kalkınmaya yönelik olarak yaptığı kanalizasyon, su, park vb. altyapı yatırımlarını yeterli görüyor musunuz?

Seçenekler	N	Yüzde
Evet	15	12,5
Kısmen Evet	72	60,0
Hayır	33	27,5
TOPLAM	120	100

Isparta ve Burdur'daki deneklere bölgelerindeki yerel yönetimlerin kalkınmaya yönelik olarak yaptıkları kanalizasyon, su, park vb. altyapı yatırımlarının yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Deneklerin %12.5'i soruya evet; %60'ı kısmen evet; %27.5'i hayır yanıtını vermiştir. Bir önceki tabloda öncelikli çözülmesi gereken sorunların başında altyapı gelirken, bu soruda

deneklerin çoğunluğu altyapı hizmetlerinin yeterli olduğunu vurgulamışlardır. Bu çerçevede yerel yönetimlerin çözmesi gereken öncelikli sorunları içeren seçenekler içerisinde altyapı dışındaki seçeneklerin bu şehirlerde önemli bir sorun olmadığı ortaya çıkmaktadır.

8. Sosyal ve kültürel altyapı hizmeti olarak bölgenizde yapılan fuar, festival vb. tanıtım faaliyetleri hakkındaki düşünceniz nedir?

Seçenekler	N	Yüzde
Daha çok yapılmalı	72	60
Fikrim yok	6	5
Yeterince yapılmakta	29	24,2
Gereksiz	12	10
TOPLAM	119	99,2

Sosyal ve kültürel altyapı hizmeti olarak yapılan fuar, festival ve yurtiçi-yurtdışı tanıtımlarla ilgili gerçekleştirilen faaliyetler hakkındaki görüşleriniz nelerdir şeklindeki soruya; deneklerin %60'ı daha çok yapılmasını gerektiğini ifade etmişlerdir.

9. Yerel yönetimler bölgenizin kalkınmasına yeterince destek veriyor mu?

Seçenekler	N	Yüzde
Evet	16	13,3
Hayır	104	86,7
TOPLAM	120	100
Cevap hayır ise neden kaynaklanmıştır		
Yönetimin yetersizliğinden	50	41,7
Kaynak yetersizliğinden	55	45,8
Boş bırakılan	15	12,5
TOPLAM	120	100

Yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmayı yeterince destekleyip desteklemediği sorulmuş ve 104 denek (%86,7) "hayır" cevabı vererek yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmayı yeterince desteklemediğini belirtmişlerdir. Yetersizliğin nedenini deneklerin 50'si (41,7) yönetimin yetersizliğini, 55'i (45,8) kaynak yetersizliğini gerekçe olarak göstermişlerdir. Oranların %41

ve %45,8 gibi birbirine yakın çıkması yerel yönetimlerin yapısının etkin ve şeffaf olmamasından kaynaklanmaktadır.

10. Bölgenizde kalkınmayı engelleyen faktörler nelerdir? Önem sırasına göre sıraladınız.

Bölgede kalkınmayı engelleyen faktörlerin neler olduğu önem

Önem derecesi → Seçenekler ↓	1	2	3	4	5	Toplam	Ağ. Ort.
Bilgi ve teknolojinin yetersizliği	10	8	38	21	23	100	3,39
Girişimcilik ruhunun yeterince gelişmemiş olması	43	35	25	6	5	114	2,07
Ortaklık ve birlikte hareket etme anlayışının noks.	42	46	9	14	5	116	2,08
Kamusal desteklerin yetersizliği	9	15	23	27	28	102	3,49
Sermaye birikimi yetersizliği	15	14	18	23	28	98	3,35

derecesine göre sıralandırılması istenildiğinde, “Girişimcilik ruhunun yeterince gelişmemiş olması” ile “Ortaklık ve birlikte hareket etme anlayışının noksanlığını” belirgin olarak ilk sıraları almıştır. Bu sonuç bölgedeki yatırımlarının çoğunun devlet tarafından yapılmış olmasını ve halkın yapılacak olan en ufak bir yatırımı dahi devletten beklediği sonucunu vermektedir. Kamusal destekleri ile bilgi ve teknoloji yeterli görüldüğü halde girişimcilik ve anlayışının noksanlığı bölgenin kalkınmışlık düzeyi hakkında da bize gerekli bilgiyi vermektedir.

11. Bölgenizdeki Yerel Yönetimlerin Türkiye şartlarında merkezi yönetimden yeterince kaynak aldığını düşünüyor musunuz?

Seçenekler	N	Yüzde
Fazlasıyla	4	3,3
Yeterince	29	24,2
Yetersiz	83	69,2
Boş bırakılan	4	3,3
TOPLAM	120	100

Bölgedeki yerel yönetimlerin Türkiye şartlarında merkezi yönetimden yeterince kaynak yardımı alıp almadığı sorulduğunda; 69,2'i desteği yetersiz bulduğunu ifade etmiştir. Tablo 9'da yerel yönetimlerin kaynak yetersizliğinden kalkınmaya yeterince destek veremediklerini ifade etmeleri buradaki sonucu da pekiştirmektedir.

Önem derecesi → Seçenekler ↓	1	2	3	4	5	6	Tpl.	Ağ. Ort.
İş gücünün bol ve nitelikli olması	15	16	16	9	15	-	72	2,93
Bölge insanı olmak	50	13	9	5	7	-	84	1,88
Pazara yakın olmak	7	17	12	14	17	1	68	3,29
Altyapı imkanlarının uygunluğu	12	24	18	16	7	-	77	2,76
Kaynaklara yakın olmak	11	15	18	16	11	-	71	3,01
Diğer	12	2	1	2	-	103	45	4,33

12. Girişimcilerin bölgede yatırım yapmalarının nedenlerini sıralayınız.

Girişimcilerin bölgede yatırım yapma nedenleri sorulduğunda, en önemli neden olarak girişimcilerin bölge insanı olmasının etkili olduğu belirtilmiştir. Daha önceki sorularda bölgenin en önemli sorunları olarak işsizlik ve sanayi yatırımlarının yetersizliğinin ifade edilmiş olunması neticesinde yapılan yatırımların bölge dışından olmaması dikkati çekmektedir. Girişimcilik ruhunun az olmasına rağmen yapılan yatırımların bölge insanı tarafın yapılmış olması bölgedeki yatırımcıların geleneksel yatırımlar olmasından kaynaklanmaktadır. Altyapı imkanlarının uygunluğu seçeneğinin 2. derecede önemli bulunması, daha önce altyapının %60 oranında kısmen yeterli görülmesi ile uyumludur.

13. Bölgenizde sanayinin geliştirilmesinde yerel yönetimlere düşen görevler neler olmalıdır?

Önem derecesi → Seçenekler ↓	1	2	3	4	5	6	Tpl	Ağ. Ort.
Teknik altyapı- su, kanalizasyon, ulaşım ve benzerlerini gerçekleştirmek	63	18	11	8	6	14	112	2,05
Fuar, festival vb. faaliyetlerde yörenin dünyaya tanıtılmasını sağlamak	2	18	20	8	28	44	103	4,19
Bürokratik engellerin ortadan kaldırılmasına aracılık etmek	23	37	21	6	7	26	103	2,65
Sermaye birikiminin oluşturulmasında doğrudan ve dolaylı katkı sağlamak	9	17	29	18	14	33	99	3,47
Bilgi ve teknolojinin sağlanmasında Öncü olmak	8	11	21	38	16	26	100	3,61
Sanayicilere yörenin üstün yönleri hakkında bilgi vermek	12	16	11	16	17	48	98	3,89

Bölgede sanayinin geliştirilmesinde yerel yönetimlere düşen en önemli görevin teknik altyapıyı (su, kanalizasyon, ulaşım vb.) gerçekleştirmek olduğu denekler tarafından belirtilmiştir. Günümüzde yerel yönetimlerce yapılan fuar, festival vb. faaliyetlerin en az önemli olarak görülmesi yerel yönetimlerden beklentilerin farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

14. Bölgenizde girişimcilik kültürünün gelişmesini engelleyen unsurlar nelerdir?

Önem derecesi → Seçenekler ↓	1	2	3	4	5	Tpl	Ağ. Ort.
Dar görüşlülük	30	33	26	12	8	109	2,40
Yörede kamu kuruluşlarının çokluğu	2	7	6	19	51	85	4,29
Eğitim kurumlarının iş hayatından kopuk oluşu	21	15	34	25	13	108	2,94
Girişimcilerin birbirlerini engellemeleri	28	31	20	20	4	104	2,92
Bölge insanının devletten iş bekleme	35	32	23	12	5	108	2,33

Ankete katılan deneklere göre bölge insanının devletten iş bekleme ve dar görüşlülük bölgede girişimcilik kültürünü gelişmesini engelleyen en faktörler olarak görülmektedir. Deneklerden 108'i bölge insanının devletten iş bekleme tercih ederken bu seçeneği 35 kişi birinci derecede önemli bulmuştur. Bunun yanı sıra "dar görüşlülük" seçeneğini tercih eden 109 denekten 30'u söz konusu seçeneği birinci derece önemli bularak tercih etmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yerel yönetimler insanların toplu olarak yaşadıkları il, ilçe, köy gibi coğrafi mekanlarda aynı sınırlar içinde birlikte yaşamaktan kaynaklanan ortak ihtiyaçları karşılamak için kendi seçtikleri insanlar tarafından yönetilen ve hukuki bir sistem içinde oluşturulan kurumlardır. Bu nedenle bölgenin üstün ve zayıf yönleri yerel yönetimlerce, merkezi yönetime göre daha iyi ve isabetli tespit edilir. Yerel kaynakların etkin ve rasyonel bir biçimde kullanılarak bölgesel kalkınmanın hızlandırılması, o bölgedeki yerel kurumların bölge yönetimindeki koordinasyonuna bağlıdır. Koordinasyonun gerçekleşmesinde en önemli görev yerel halkın oyları ile seçilen ve halka karşı sorumluluğu fazla olan yerel yönetimlere düşmektedir.

Ülkelerin ekonomik ve siyasi sistemlerinin birbirine yakınlaştığı ve küreselleştiği yeni dünya düzeninde merkezi yönetimlerin işlevi azalırken

yerinden yönetimler önem kazanmaktadır. Yerinden yönetimi hayata geçirebilen ülkeler yeni çağda dünya sahnesinde daha güçlü bir role sahip olacaklardır.

Göller Bölgesi'ni oluşturan Isparta ve Burdur illerindeki yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmadaki etkinliğini tespit etmek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışması genel bir değerlendirmeye tabii tutulmuştur. Genel olarak baktığımızda şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Bölgenin kalkınması devletten beklenmektedir.
- Bölgenin en önemli sorunu işsizliktir.
- Yerel yönetimlerin mevcut yapısı ile bölgesel kalkınmada lider bir kurum olması mümkün görülmemektedir.
- Merkezi yönetimin gücü elinden bırakmak istemeyişi, yerel yönetimlerin önündeki en büyük engeldir.
- Yerel yönetimlerin bölgesel kalkınmayı desteklemediği çok yaygın bir görüştür. Buna sebep olarak yönetim ve kaynak yetersizliği gösterilmektedir.
- Girişimcilik kültürünün gelişmesini engelleyen faktörler, “İnsanların devletten iş bekleme” ve “Dar görüşlülük” olarak ifade edilmiştir.
- Kalkınmayı engelleyen faktör olarak “Ortaklık ve birlikte hareket etme anlayışının noksanlığı” ve “Girişimcilik ruhunun gelişmemiş olması” önemli bulunmuştur.
- Girişimcilik kültürünün gelişmemesine sebep olarak “Yöre insanının devletten iş bekleme” ve “Dar görüşlülük” girişimciliğe engel olarak görülmektedir.

Bölge kalkınmasının gerçekleşmesi ve bu süreçte yerel yönetimlerin etkin rol oynayabilmesi için yapılması gerekenleri de kısaca şöyle özetleyebiliriz:

- Yerel yönetimlerin, hukuki, mali ve yönetim açısından yeterli hale getirilmesi,
- Yerinden yönetime ağırlık verilmesi, merkezi yönetimin sadece denetim işlevini üstlenmesi,
- Merkezi yönetim ve yerel yönetimin birlikte hareket etmelerini sağlayacak hukuki yapılanmaların gerçekleştirilmesi. Bu amaçla koordinasyonu ve iletişimi sağlayacak birimlerin oluşturulması.
- Yerel yönetimlerin şeffaf hale getirilmesi,
- Bölgenin tanıtılması amacıyla yapılan fuar, festival gibi etkinliklerin eğlence ağırlıklı olmaktan ziyade, bölgeyi tanıtıcı bir işleve sahip olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. BRASCHE, Ulrich, **Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin uyumu**, Ed. Cansevdi, Hürrem, İktisadi Kalkınma Vakfı Yay., İstanbul, 2001
3. ÇELİK Ali, **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1996
4. DPT, 8.BYKP, Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 2000
5. ERKAN Hüsnü , “ Bölgesel Gelişme Stratejileri ve Türkiye'nin Bölgesel Kalkınma Politikası ”, **Gelişme İktisadi Kuram-Eleştiri-Yorum**, Ed: İŞGÜDEN-ERCAN-TÜRKAY, Beta Yay., İstanbul, 1995
6. Frank J.B. Stillwell, **Bölgesel İktisat Politikası**, (Çev. Sevgi Güran) Ak Yayınları, Macmillan, 1980, s.11-12
7. GÖYMEN Korel, “Bölgesel Kalkınmada Yerel İdareciliğin Rolü”, **Yoksulluk**, Tesev Yayınları, İstanbul, 2000
8. KELEŞ Ruşen, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitapevi, Ankara, 1990
9. KELEŞ Ruşen, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992
10. NADAROĞLU, Halil. **Mahalli İdareler**, Beta Yayınevi, 5. Baskı, İst. 1994.
11. SAKINÇ Süreyya, “Yerel Düzeyde Hizmet Sunumu Yöntemleri ve Özelleştirme”, **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Sayı 3, Manisa, 1997
12. TAMER Mustafa, Kalkınma ve Bölge Valiliği, DPT Yayınları, Ankara, 2001
13. TOPRAK Zerrin, **Yerel Yönetimler**, İzmir, 2001
14. T.C. Anayasası, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ank. 1995